



Brev til kommunestyret i Gammvik kommune

Ang. initiativ til utbygging av Sandfjellet og nærliggende områder

FNF Finnmark er veldig **overrasket over prosessen** slik det har vært frem til nå. Det virker som et svært dårlig utgangspunkt for videre prosess at eventuelle saksdokumenter og konkret informasjon om planene ikke ble gjort tilgjengelig på et tidlig tidspunkt. **Det har også blitt gitt kritikkverdig dårlig tid for medvirkning til saken.** Hvilke innspill og merknader vil da ikke komme frem i tide før behandlingen? **Hvorfor er det slikt hastverk nå når det er pause i konsesjonsbehandlingene av alle vindkraftverk i tidlig fase i påvente av nytt regelverk.**

FNF Finnmark er svært skeptiske til planene om å etablere vindkraftanlegg på Sandfjellet og nærliggende areal. Vi ser at **utbygger villeder kommunens politikere og innbyggere med en fremstilling om at kommunen har hjemmel til å stanse anlegget underveis.** Positivt vedtak fra kommunestyret vil kunne brukes av utbygger mot kommunen ved en seinere anledning dersom kommunen skulle ønske å trekke sin støtte til anlegget. **Uavhengig av kommunestyrets vedtak står utbygger fritt til å kunne sende meldingen videre til NVE.** Metoden utbygger har brukt i denne saken virker som en strategi for å forplikte kommunen til utbygging.

Hva skal egentlig kommunestyre ta stilling til? Hvilken betydning kommer et positivt vedtak til å bety? Dersom det faktisk er slik at kommunestyret skal ta stilling til en forhåndsmelding betyr det i praksis at utbygger setter i gang første del av utbyggingsprosessen. Utbygger blir, ved positivt vedtak, invitert av kommunen til å starte et formelt arbeid som kommunen i ettertid ikke kan avslå.

FNF Finnmark er svært bekymret for natur- og friluftslivsinteressene i området. Avhengig av værforhold, kan det være forbundet med fare å bevege seg innen en radius på 250 meter fra turbintårnene halve kalenderåret. Dette er en sikkerhetsmargin for å unngå personskader ved iskast og er uavhengig av fremkomstmiddel. Det er også svært bekymringsverdig at en så stor del av Nordkinnhalvøya vil **endre karakter fra inngrepsfritt til påvirket. Dette vil forringe opplevelser knyttet til jakt- og fiske. Det vil redusere habitatet til rype og snøugle.** Snøugle er som kjent en rødlistet art som krever mye areal. Hvordan vindkraftverk påvirker denne arten utenom forringelse av habitatet er ukjent, men **krever føre-var-prinsippet.** Sandfjellet ligger også i **verneplan for vassdrag.** Som setter føringer for utbygging. Slik FNF-F tolker verneplanen vil ikke vindkraftutbygging være forenelig.

FNF Finnmark ønsker å vise til **FNs naturpanel som fastslår at tap av natur er en like stor trussel som global oppvarming.** Naturtap og global oppvarming må ses, og løses i sammenheng. Disse

utfordringene kan ikke løses hver for seg eller kun den ene med bekostning på den andre. Videre nedbygging av inngrepsfrie områder vil øke presset på naturmangfold og økosystemer.

FNF Finnmark ønsker også å minne på **dommen fra Høyesterett** som fastslår at vindkraftverk kan føre til brudd på FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27.

I presentasjonen om vindkraftverket som ligger som saksdokument til kommunestyret fortelles det at **samiske utøvere i området er «positive» til vindkraftutbyggingen. Dette er ikke forenelig med klagebrevet Reinbeitedistrikt 9 har sendt til Gamvik kommune.** Der bestrides denne fremleggningen fullstendig.

FNF Finnmark mener at Gamvik kommune ikke kan gå videre med dette initiativet da kommunen, kommunens innbyggere, naturmangfoldet, naturopplevelsene og reindriftsnæringen står i fare for å miste ett umistelig område. I det minste må kommunen utsette saken og innhente flere opplysninger.

Proessen for vindkraftutbygging

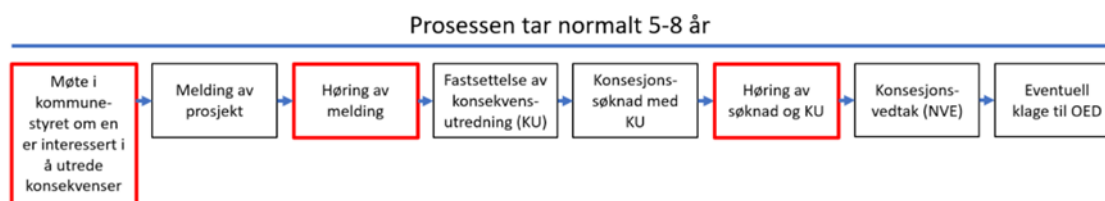
Utbygger skisserer prosessen på denne måten i sitt innlegg i nordnorskdebatt.no



I dag er vi ved den stiplede boksen:



Under er markert i rødt de stedene i prosessen der kommunen kan stoppe prosjektet:



Til denne skisserte fremgangsmåten har FNF Finnmark noen merknader som krever opplysning.

Merknad 1: Gamvik kommune **kan ikke** endelig stoppe prosjektet ved noen av de markerte milepælene. Prosessen slik den er skildret av utbygger følger det gamle konsesjonssystemet som nå er i endring. Utbygger av prosjektet står fritt til å sende meldingen videre til NVE, uavhengig av hva de kommunalpolitiske signalene er. Fremstillingen til St1 Norge/Grenslandet AS er slik sett misvisende.

Merknad 2: Det er pause i konsesjonsbehandlingene av alle vindkraftverk i tidlig fase i påvente av nytt regelverk. FNF Finnmark ønsker svar på om en slik forhåndsmelding som skal diskuteres i kommunestyret den 19.11.2021 er vanlig praksis, eller er ny måte å forplikte kommunen til utbygging.

Om konsesjonspausen

Utdrag fra instruks til NVE fra OED juni 2021:

Å stanse behandlingen av nye prosjekter frem til Meld. St. 28 (2019-2020) Vindkraft på land var behandlet, var hensiktsmessig og ønskelig ut ifra en rekke hensyn.

(...)

(...) legger departementet til grunn at konsesjonssøknader kan tas/gjenopptas til behandling og klagesaker sluttbehandles, dersom vertskommunene anmoder om det.

Behandlingen av meldinger uten fastsatt konsekvensutredningsprogram og øvrige konsesjonssøknader, stilles fremdeles i bero inntil lovgrunnlaget for framtidig konsesjonsbehandling er avklart.

Natur og friluftsliv

Det er gjort observasjoner av flere rødlistede arter i området. Hovedsakelig er det fugler som har blitt rapportert. Blant disse er: **Havelle, fiskemåke, tyvjo, lappspurv, fossekall og makrellterne. Jerv har også blitt observert.**

Snøugle

Snøugle har blitt rapportert i 85, men også observert i 1998 og 2018 (uten at dette ble registret). Det foregår langt flere observasjoner av arter enn det som vises på registeret til Miljødirektoratet og artsdatabanken. Blant årsakene til manglende rapporteringer er manglende kjennskap til rapporteringssystemet og viktigheten av å rapportere. Snøugle er kjent for å være vanskelig å observere. **Arten er sterkt truet og ligger som rødlistet art** på grunn av liten populasjonsstørrelse. Fuglen er nomadisk og kan tilbakelegge store avstander, men **hekker i tundra- og høyfjellsområder. Reir plasseres ofte på en morenehaug eller annen forhøyning i terrenget. Altså vil turbinplasser komme i direkte konflikt med reirplasser.** Det finnes flest hekkefunn i de tre nordligste fylkene. Ettersom snøugla krever store arealer i næringssøk, vil et vindkraftanlegg i deres hekkehabitat kunne forvise eller utilsiktet ta livet av individer av arten. En del snøugler overvintrer i nordområdene, og noen individer kan ha faste overvintringsplasser. For de som overvintrer er byttedyr opptil harestørrelse og rype viktige kilder for næring. Den jakter som regel ved at den sitter i og speider fra en forhøyning i terrenget. Snøugla har vært totalfredet i Norge siden 1965 – likevel har arten gått merkbart tilbake. Det er derfor svært viktig å bevare gode og store nok habitater slik at snøugla kan hekke og jakte.

Dersom det etableres vindkraftverk i dette området, vil det kunne påvirke snøugla svært negativt da typiske viktig snøugle terreng blir nedbygd. Faren for kollisjon med turbiner er også til stede for snøugla, i tillegg til en del andre arter.

Rype

Det er dokumentert på Smøla, og vist sammenhenger i øvrige vindkraftanlegg at, at turbintårnene tar livet av ryper. De kolliderer i stor fart bl.a. under flukt. Vindkraftverk vil også ødelegge og forminske habitatsområder for ryper. Og som en ekstra belastning på rypebestanden er økt innrykk av rødrev som ofte trekker langs veier i sin næringssøking. På vinterstid vil veiene inn til anlegget være brøytet, noe som gir rødreven fri tilgang til rypeområder året rundt. Det er lite forskning på hvordan vindkraftverk påvirker fugl, likevel bygges det ukritisk store anlegg i viktige habitater. Manglende forskning og undersøkelser i forkant av utbygginger fører til dårligere undersøkelser i etterkant av bygging. Det er dermed svært viktig å benytte føre-var-prinsippet¹.

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

Verneplan for vassdrag²

Bildet: Hentet fra naturbase kart³

Sandfjellet ligger innenfor, og har nedbørsfelt dels til Risfjordelva. Risfjordelva (Ráššávuolesjohka), er vernet fra 1993, og er et anbefalt referansevassdrag. Øverst er landskapet åpent med kupert fjell- og viddeterreng. **De høyeste og mest kupert delene ligger i sørøst med Sandfjellet som høyeste punkt.** Vassdraget er et av de mest arktiske på fastlandet, det har **store verneverdier** og representerer et av de større nordlige kystvassdrag i landet. Nedre del er frodig og artsrikt, og vegetasjonen består stort sett av vierkjerr, gress og starrmark med stort innslag av den østlige nyserot, som i Norge bare vokser på Nordkyn og rundt Tanafjorden. **Fuglelivet er rikt og nedbørsfeltet har en viktig funksjon som hekkeplass for arktiske fugler**, blant andre er islom registrert. Indre del av Risfjorden benyttes som **rasteplass for fugl på vårtrekk**. Risfjordelva er en av de beste sjørøyeelvene i fylket. Det går også opp laks og sjørørret. **Nedbørsfeltet regnes som det mest attraktive og varierte natur- og friluftsområde på Norkinnhalvøya.** Det brukes til dagsturer, ferie og helgeturer. Feltet er uten veiforbindelse, men terrenget er stort sett lett å ta seg fram i.

Fakta

Fylke: Troms og Finnmark

Kommune: Gamvik

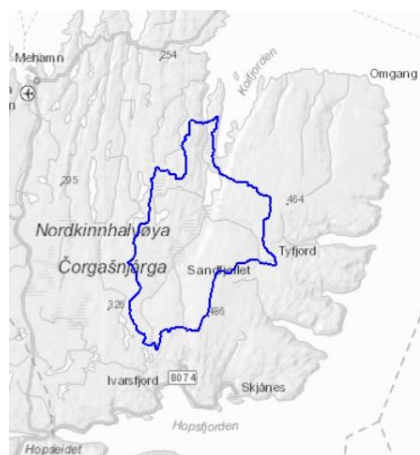
Vernetidspkt: 1993 (Vp IV)

Vassdragsnr: 231.8Z

Areal: 98 km²

Største vann: Koifjordvannet, 2,2 km²: 28 moh.

Høydenivå: 486 - 0 moh



¹ <https://lovdata.no/lov/2009-06-19-100/§9>

² <https://www.nve.no/vann-og-vassdrag/vassdragsforvaltning/verneplan-for-vassdrag/troms-og-finnmark/231-1-risfjordelva-rassavuolesjohka/>

³ <https://geocortex01.miljodirektoratet.no/Html5Viewer/?viewer=naturbase>

Forskrift om rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag⁴

Nasjonale mål for forvaltning av vernede vassdrag

De nasjonale mål for forvaltningen av de vernede vassdrag er gitt ved Stortingets behandling av verneplanene for vassdrag, bl.a. i Innst.S. nr. 10 (1980-81).

For å oppnå målene, må det særlig legges vekt på å gi grunnlag for å:

- unngå inngrep som reduserer verdien for landskapsbilde, naturvern, friluftsliv, vilt, fisk, kulturminner og kulturmiljø,
- sikre referanseverdien i de mest urørte vassdragene,
- sikre og utvikle friluftslivsverdien, særlig i områder nær befolkningskonsentrasjoner,
- sikre verdien knyttet til forekomster/områder i de vernede vassdragenes nedbørfelt som det er faglig dokumentert at har betydning for vassdragets verneverdi,
- sikre de vassdragsnære områdenes verdi for landbruk og reindrift mot nedbygging der disse interessene var en del av grunnlaget for vernevedtaket.

Retningslinjer for vassdragsbeltet

Klasse 3

Beskrivelse: Vassdragsbelte som er lite berørt av moderne menneskelig aktivitet, og som derfor har **stor opplevelsesverdi og vitenskapelig verdi.**

Forvaltning: Det er svært viktig å bevare naturens preg av å være lite berørt av moderne menneskelig aktivitet. Alle former for omdisponering av arealer i vassdragsbeltet bør unngås. Vannkvalitet og naturlig vannføring må søkes opprettholdt, og alle former for inngrep som reduserer vassdragets verdi må søkes unngått.

Eksempler på inngrep som kan skade verneverdier i vassdrag

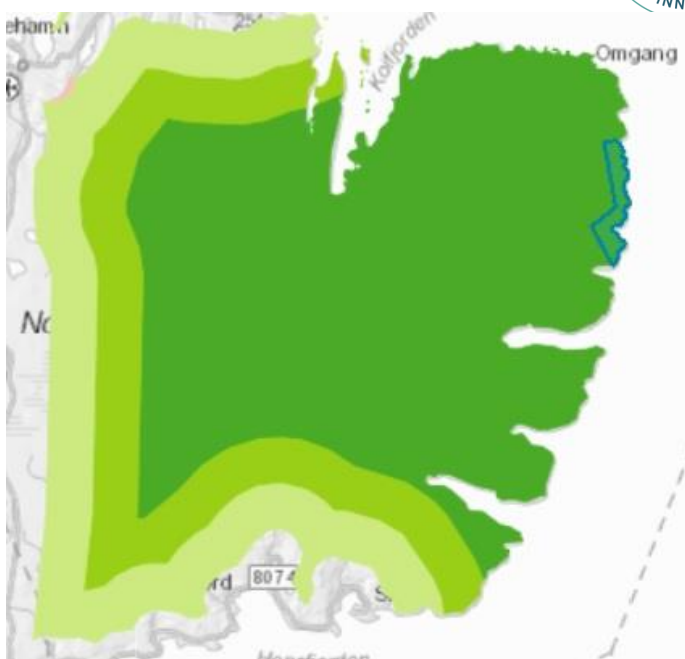
Utdrag:

Type inngrep	Mulig skade på verneverdier
Vegbygging	Fjerning av kantvegetasjon, utfyllinger, vandringshinder for fisk, vanskelig adkomst, skade på kulturminner/-miljøer, økt forurensningsfare
Bygg og anlegg	Reduserer naturområdene, redusert biologisk mangfold, økt forurensningsfare, skade på kulturminner/-miljøer
Kraftledninger	Visuelt uheldig, skader på fugl, skade på kulturmiljøer
Forurensing	Redusert bruksverdi, forrykket artsbalanse, redusert biologisk mangfold

⁴ https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1994-11-10-1001#KAPITTEL_9

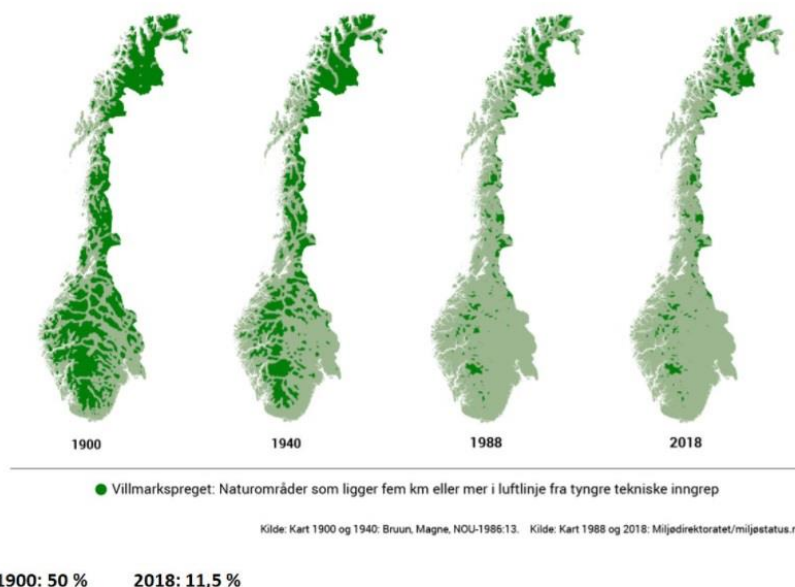
Inngrepsfritt område

Store deler av vestsiden av Nordkinnhalvøya er i dag klassifisert som villmarkspreget område (markert med mørk grønn). Villmarkspregede områder ligger 5 km fra nærmeste tyngre tekniske inngrep. Ved utbygging av vindkraftverk i dette arealet vil omtrent hele det villmarkspregede området opphøre. Verdien av større områder uten tyngre tekniske inngrep er svært stor for naturmangfold og friluftslivsopplevelser. Bl.a. er sky arter som snøugle ofte observert i slike arealer. FNs naturpanel⁵ fastslår at tapet av natur er en like stor trussel som klimagassutslipp. Økosystemer er under



ett sterkt press og svært mange arter dør ut i rekordfart, noe av dette skyldes klimaendringer, men den største faren er den konstante nedbyggingen av naturområder. Intakt natur er snart utryddet og med det faller økosystemer sammen. Kunnskapsmangelen om naturverdier er en betydelig utfordring⁶ og man er nødt til å være langt mer restriktiv i utbygging av natur. Av Norges areal⁷ er det kun 11,5 % som klassifiseres som villmarkspreget. Det meste av dette arealet ligger i Finnmark. Gamvik kommune har store områder, noe som også betyr stort ansvar for å ivareta naturen. Stadig fokus på økonomisk gevinst og vekst er potensielt den sterkeste drivkraften for å bygge ned mer natur.

Villmarkspregede områder i Norge



⁵ <https://www.fn.no/nyheter/fns-naturpanel-menneskelig-aktivitet-truer-eksistensen-til-en-million-arter>

⁶ <https://ipbes.net/events/launch-ipbes-ipcc-co-sponsored-workshop-report-biodiversity-and-climate-change>

⁷ <https://miljøstatus.miljødirektoratet.no/tema/naturområder-på-land/inngrepsfri-natur/>

Jakt, fiske og friluftsliv

Opplevelsen av jakt, fiske og friluftsliv er knyttet til mange faktorer. Det handler om mer enn bare å skyte en rype eller lande en fisk. Området dette skjer i har vel så stor betydning som selve fangsten. Der et område er villmarkslikt med få til ingen inngrep vil mulig også opplevelsen av turen være av langt større verdi enn det motsatte. **Områdets tiltrekningskraft på jegere, fiskere og friluftsupplevelser vil bli dramatisk forringet i et område med massiv veitbygging, høye turbiner med lys og lyd.** En slik utbygging av arealet passer dårlig sammen med Gamvik kommunes egen beskrivelse: *...naturen rår og gir opplevelser som aldri vil glemmes.*

Ved utbygging vil en svært stor del av Nordkinnhalvøya kunne bli mindre verdifull for jegere. Jaktopplevelsen blir for mange forringet i områder som forstyrres av vindkraftverk. Det kan føre til lavere beskatning i området og mulig økt beskatning i ett annet inngrepsfritt område. I vindkraftverk kan det også knyttes opp problemstillinger om det er tillatt å skyte over vei(er). Det vil være utbygger som eier veiene i og til et kraftanlegg. Dersom det oppstår konflikt om jakt i anlegget, kan da eieren av veiene forby skyting over vei? På vintertid, fra snøfall til barmark vil det også være forbundet med fare å oppholde seg innenfor 250 meter fra vindturbiner pga. fare for iskast. I Gamvik, som ellers i Finnmark kan vinteren vise seg allerede i oktober. **Det vil derfor være forbundet med fare å oppholde seg innenfor en radius på 250 meter fra turbinene fra oktober til mai/juni.**

Fiskeopplevelser er som jaktopplevelser, ofte knyttet til mer enn bare fangsten. Inntrykket av å være i områder som kan oppleves utilgjengelig og eksotisk styrker opplevelsen av turen.

Dommen fra Høyesterett og samiske interesser

Dommen fra Høyesterett angående vindkraftverk i beitelandet til reindriftsutøvere på Fosen er verdt å merke seg i Gamvik. **Høyesterett i storkammer konkluderte enstemmig** at vindkraftutbyggingen på Fosen, Storheia og Roan krenker samenes rettigheter til å utøve sin kultur og er **brudd på FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27**. Vedtakene om konsesjon og ekspropriasjonstillatelse derfor er ugyldige. Saken er av internasjonal interesse.

Samiske interesser

I Gamvik har allerede Reinbeitedistrikt 9 uttalt at **«Det er skremmende å høre om vindkraftplanene i vårt sommerbeite. Det betyr at vi atter en gang mister beiteområder. Dette er kalvingsområde og reinen søker hit på varme dager for å avkjøle seg.»** Det er med andre ord liten tvil om at et slikt prosjekt som er ønsket av utbygger kommer til å skape mye oppmerksomhet dersom planene går videre.

Sandfjellet er verdifullt for samisk utøvelse av reindrifta. Det finnes trekkleier i nord og sør. Det er kalvingsland for rein i hele området som er skissert av utbygger. Vårbeite, sommerbeite og høstbeite foregår i området⁸.

Styret i Reinbeitedistrikt 9 har gjort følgende enstemmige vedtak:

«Styret i Reinbeitedistrikt 9 ønsker ikke på noen måte å gå inn i forhandlinger med St1 om dette. Der er kalvingsområder på begge sider av både Rovruráššá og

⁸ <https://geocortex01.miljodirektoratet.no/Html5Viewer/?viewer=naturbase>



Vuokkaráššá. Det er særdeles viktige luftingsområder, flytteveier og trekkveier inn og ut av området. Det er uaktuelt for Reinbeitedistrikt 9 å forhandle på dette.»

FNF Finnmark er overrasket over utkastet til kommunestyret der det fremstilles som om samiske utøvere i området er «positive» til vindkraftutbyggingen.

Styret i Reinbeitedistrikt 9 er også overrasket over denne fremstillingen og har derfor **sendt inn en klage** til Gamvik kommune der de opplyser om faktiske forhold. RB 9 ble informert om planene til St1 gjennom nyheten som fulgte av møte i formannskapet. Gamvik kommune har ikke henvendt seg til RB 9 for å få deres syn på saken. Dette mener RB 9 er et klart **brudd på konsultasjonsloven** som fra og med 1. juli 2021 har nye regler for konsultasjoner mellom offentlige myndigheter og samiske interesser. Det stilles krav til kommunene og fylkene om å organisere sin saksbehandling slik at lovreglene om konsultasjoner blir fulgt opp i praksis.

Kommunen velger i sitt saksfremlegg å kun basere seg på informasjon fra St1. Der fortelles det om samråd med reindriftsnæringen og at det er signert utbyggingsavtaler med flere siidaer. Reindriftens arealbruksrettigheter er av en kollektiv karakter, og det innebærer i praksis en sterk begrensning i adgangen til å avstå bruksrettigheter mot vederlag. Beiterettighetene i dette området tilfaller RB 9.

§ 9.(føre-var-prinsippet) Lov om forvaltning av naturens mangfold⁹

(Naturmangfoldloven)

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet.

Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

Denne paragrafen fra Naturmangfoldloven stiller særlige krav til utbygger om å konsekvensutrede risikoen for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet. Det står også videre i § 11 at utbygger skal ta kostnadene ved en slik konsekvensutredning, og i § 12 at dersom utredningen viser at konsekvensene er risikable, så skal annen lokalitet eller driftsform velges – det vil si at måten det produseres, såkalt, grønn energi på, må vurderes iht andre typer skader det påfører vårt naturmiljø. For å sette det veldig på spissen: Det nytter ikke å redusere mengden CO2 i atmosfæren og redde klimaet, hvis man har tatt ut sentrale deler av økosystemet slik at matproduksjonen i hele systemet kolliderer.

Gitt merknadene over anmoder FNF Finnmark politikere i Gamvik om å si nei til videre prosess vedrørende vindkraftutbygging på Sandfjellet og nærliggende områder.

Vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Finnmark

⁹ <https://lovdata.no/lov/2009-06-19-100/§9>



Per Erik Motrøen

Per Erik Motrøen
Koordinator
FNF Finnmark

